

15/5/2016

נושאונט מס' 38

דבר העורך

שלום,

תערוכת הבולים העולמית ניו יורק 2016 עומדת בפתח. את התמאטיקה הישראלית ייצגו חברינו **ד"ר יהושע מגר** (באגף אלוף האלופים), **אריה לביא**, **לורנס פישר ומנחם לדור**, אשר ישמש גם כקומיסר הישראלי. אנו מאחלים לכולם הצלחה. בגיליון הבא של נושאונט נדווח על אירועי התערוכה ועל המסקנות העולות ממנה.

גם המפגשים שלנו יתחדשו לאחר התערוכה. הודעה על מועד המפגש הבא תשלח לכולם בדואר האלקטרוני. יושב הראש של איל"ת, **יצחק ברק**, עושה מאמצים רבים לגוון את ההרצאות הניתנות במסגרת מפגשים אלו. מי שמוכן לבוא ולספר לחברים על האוסף שלו מוזמן ליצור קשר עם יצחק.

אתר האינטרנט שלנו ממשיך להתעדכן, וכיום כבר ניתן למצוא בו את כל הגיליונות של כתבי העת המקוונים שלנו – נושאונט ונושאונצ'יק. אנו גם ממשיכים להעלות את הגיליונות הקודמים של נושאונ, דבר הכרוך בעבודה מתישה של סריקת החוברות. נכון להיום כבר הועלו רוב החומרים, ואנו נשתדל להשלים את המלאכה עוד לפני סוף השנה האזרחית.

בברכה,

יורם ולורנס

נשיאים ורוח – חלק שני משה קלמן

לאחר פטירתו של הד"ר **חיים וייצמן**, נשיאה הראשון של ישראל, בחרה הכנסת את **יצחק בן-צבי** לתפקיד נשיאה השני של המדינה. בן-צבי נולד בעיר פולטבה שבאוקראינה בשם יצחק שימשלביץ' בשנת 1884. בשנת 1904 הוא ביקר בארץ ישראל לראשונה ושהה בה למשך כחודשיים. עם שובו לעיר הולדתו ייסד יחד עם **בורוכוב** את מפלגת "פועלי ציון", והיה פעיל במסגרת ההגנה היהודית העצמית כנגד פרעות "המאות השחורות".

בשנת 1907, כאשר סכנת מאסר עקב פעילותו הציונית מרחפת מעל ראשו, עלה בן-צבי ארצה. באותה שנה הוא שימש כציר מטעם פועלי ציון בקונגרס הציוני שנערך בהאג, והקים את ארגון השמירה היהודי הראשון "בר גיורא". שנתיים מאוחר יותר הוחלף ארגון מחתרתי זה על ידי ארגון "השומר", שהיה ארגון חוקי וגדול הרבה יותר.

בול קי"ל הראשון לכבודו של הנשיא יצחק בן-צבי, משנת 1954.

אם נוצר הרושם שבן-צבי היה איש צבא, הרי שזהו רושם מוטעה. בן-צבי ניהל מחקרים רבים שעסקו בארכיאולוגיה וההיסטוריה של הישוב היהודי בארץ, בתולדות הקהילות היהודיות בארצות ערב וכן על הקהילות הלא יהודיות בארץ, כגון השומרונים. הוא היה ממייסדי הגימנסיה העברית רחביה, והיה מראשוני המורים בה. בשנת 1910 ייסד את כתב העת הסוציאליסטי הראשון בעברית, "האחדות".

בשנת 1915 נסגר "האחדות" בשל מאמר שגינה את גירוש יהודי יפו. בן-צבי (ועימו גם **דוד בן גוריון**) נאסר בשל פעילותו הציונית וגורש מהארץ. השניים הגיעו לארצות הברית ושם פעלו להקמת הגדוד העברי. בן-צבי עצמו שירת בגדוד ה-39 של קלעי המלך, וחזר עימו ארצה.

במהלך שנות המנדט הבריטי היה בן-צבי אחד מראשי הציבור היהודי. הוא מונה על ידי הנציב

העליון **הרברט סמואל** להיות חבר במועצה הממשלתית, אשר תפקידה היה לייעץ לנציב. הוא היה ממקימי ההסתדרות הכללית של העובדים בארץ ישראל, חבר הנהלת הועד הלאומי וחבר בכל אספות הנבחרים. הוא היה אחד מהחותמים על מגילת העצמאות, ונבחר לכהן כחבר בכנסת הראשונה והשנייה מטעם מפא"י.

בן-צבי ורעייתו, **רחל ינאית** (אישיות דגולה בפני עצמה) היו אנשים צנועים, וסירבו לגור במשכן נשיאי ישראל. הם המשיכו לגור בביתם הקודם והנהיגו מסורת, הנשמרת עד

איל"ת – אגודה ישראלית לבולאות תימאטית בית יואל, נמל ת"א 40, תל-אביב 6350671

היום, של "בית פתוח" בחול המועד סוכות וביום העצמאות. בן-צבי נהנה מאהדה עצומה כנשיא, ונבחר לתקופת כהונה שניה בשנת 1957, ולתקופה שלישית בשנת 1962. הוא נפטר ב-23 באפריל 1963, ומסע הלוויה משך המוני "עמך" שבאו לחלוק כבוד אחרון לנשיא.

הקרן הקיימת לישראל הנפיקה לראשונה בול לכבודו של יצחק בן-צבי כשנתיים לאחר שנבחר להיות נשיא מדינת ישראל. בול זה, בגוון ירוק ובערך נקוב של 250 פרוטה, קיים גם בפורמט בלתי מנוקב. בשנת 1962 הונפק בול אחר באותו עיצוב אך בגוון כחול ובערך נקוב של 50 אגורות. להלן אני מציג בול זה מנוקב, לא מנוקב ועם טעות של נקבוב כפול.

לאחר פטירתו של יצחק בן-צבי נבחר **זלמן שז"ר** לתפקיד הרם. הוא נולד כשניאור זלמן רובשוב בעיירה מיר בבלארוס בשנת 1889. כבר בנעורו החל בפעילות ציונית, והיה חבר ב"פועלי ציון". בשנת 1911 ביקר בארץ ושהה בה למשך מספר חודשים. בתקופה זו נוצר קשר רומנטי בינו ובין המשוררת **רחל**, אשר הקדישה לו מספר שירים.

שז"ר שב לאירופה ולמד היסטוריה ופילוסופיה, ועלה ארצה בשנת 1924, והיה ממייסדי וראשי מפא"י. הוא היה בצוות העורכים הראשון של "דבר", ולאחר פטירתו של ברל כצנלסון – עורכו הראשי. כן שימש כמנהל הוצאת הספרים "עם עובד" והיה ראש המחלקה לחינוך ולתרבות של ההסתדרות הציונית. לאחר הקמת המדינה נבחר לכנסת הראשונה, השנייה והשלישית. תפקידו החשוב ביותר היה כשר החינוך בממשלה הראשונה. בתפקיד זה הוא העביר את חוק חינוך חובה – שסייע רבות לצמצום הפערים בחברה ולביעור הבערות.

כאמור, בשנת 1963 נבחר שז"ר לכהן כנשיאה השלישי של ישראל. הוא היה נשיא המדינה הראשון שערך ביקורים ממלכתיים בחו"ל, ובין היתר ייצג את המדינה בהלוויותיהם של הנשיא **ג'ון קנדי** וראש ממשלת בריטניה לשעבר **וינסטון צ'רצ'יל**.

איל"ת – אגודה ישראלית לבולאות תימאטית בית יואל, נמל ת"א 40, תל-אביב 6350671

בשנת 1964 קיבל הנשיא שז"ר את פניו של האפיפיור **פאולוס השישי**, וכבן למשפחת חסידים הפגין את בקיאותו במקורות בעזרת ציטוטים הולמים.

ב-1968 נבחר שז"ר לתקופת כהונה שניה כנשיא. הוא סיים את כהונתו בשנת 1973, והחליט שלא להעמיד את עצמו לבחירה לתקופת כהונה שלישית. הייתה זו הפעם הראשונה בתולדות ישראל שנשיא המדינה מסיים את תפקידו ושב להיות אזרח מן השורה. כשנה וחצי לאחר מכן, באוקטובר 1974, הלך זלמן שז"ר לעולמו.

בשנת 1964, שנה לאחר שנבחר להיות האזרח מספר 1, כיבדה קק"ל את זלמן שז"ר והנפיקה שני בולים (בעיצוב זהה) לכבודו. אני מציג כאן צמד של אחד הבולים עם טעות נדירה – חסר הנקבוב בין שני הבולים.

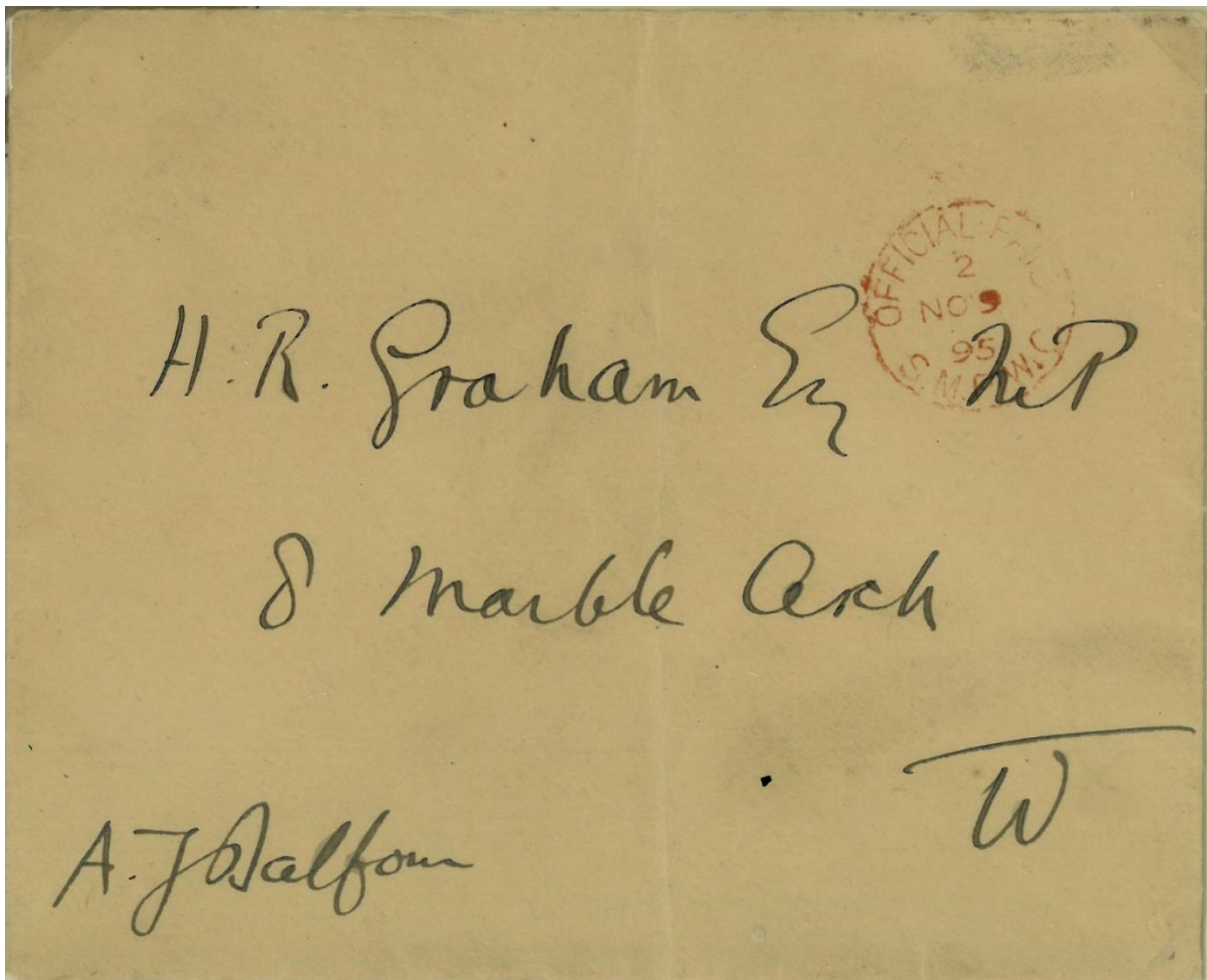
משה קלמן אוסף בולי קק"ל, עם דגש על טעויות הדפסה. כמן כן הוא אוסף בולי ארצות הברית, בולי בריטניה עם ראשי תיבות מנוקבבים ואת אליזבת' השניה על בולי חבר הלאומים. כתובתו למשלוח תגובות: kol4464@gmail.com

גמר חתימה טובה לורנס פישר

כאספנים וכמציגים אנו תמיד שואפים לשפר את האוסף שלנו, ולהכליל בו פריטים איכותיים. לפעמים הסיפור שלנו קשור בדמות היסטורית כלשהיא, ואז אנו מחפשים פריטים המתייחסים לדמות זו. בתצוגה שלי יש תת פרק העוסק בהצהרת בלפור, ולכן יש לי ענין רב להציג את האיש עצמו – הלורד **ארתור ג'יימס בלפור**. כאשר סרקתי את המצאי הבולאי גיליתי מעט מאוד פריטים המראים את דמותו של מדינאי בריטי זה – רובם בולים מודרניים. הפריט הטוב ביותר הוא הבול הישראלי משנת 1967, וכמובן שפריט זה חסר כל נדירות.

אז מה עושים? לאחרונה מצאתי במכירה פומבית מעטפה של מכתב אשר נשלח על ידי הלורד בלפור בעת שהוא כיהן כשר האוצר של ממשלת הוד מלכותו. חתימתו של בלפור נראית על גבי המעטפה (בצד שמאל למטה). המעטפה נשלחה בדואר, כפי שמעידה החותמת, וזאת אף שהיא נעדרת ביול.

איל"ת – אגודה ישראלית לבולאות תימאטית בית יואל, נמל ת"א 40, תל-אביב 6350671

פריט הכולל את חתימתו של בלפור הוא נחמד מאוד, אבל אוסף בולאי איננו אוסף של אוטוגרפים. במסגרת תצוגה תחרותית אין מקום להציג חתימות, ובנוסף אין להציג מעטפה בשל שם השולח או שם המקבל. פרטים אלו הם מידע פרטי, והם אינם קשורים לתהליך משלוח הדואר. מכאן עלול הקורא להסיק (בטעות) כי אינני רשאי להכליל מעטפה זו בתצוגה שלי.

מסתבר שלכל כלל יש יוצא מהכלל. מעטפה הנשלחת מגורם ממשלתי רשמי פטורה מביול, ולכן הסימון על גבי אותה מעטפה המעיד על מקורה מקנה לה את הפטור מביול. סימון זה משפיע, איפוא, על התעריף, ולכן הוא חלק מתהליך משלוח הדואר. סימון כזה יכול להיות חותמת של המשרד הממשלתי או הסמל שלו. בממלכה המאוחדת מקובל הכיתוב On Her Majesty's Service (או his כאשר יש מלך) המעניק באופן אוטומטי פטור מביול. המונח האנגלי לתיאור פטור כזה הוא free franking.

הזכות לשלוח דואר ללא תשלום מוענקת גם לאישים במעמד רשמי. בשנת 1652 פורסם באנגליה צו המקנה זכות למשלוח דואר ללא תשלום לכל חברי הפרלמנט. מכתביהם של חברי הפרלמנט סומנו במילים for the service of the Commonwealth והועברו ליעדם על ידי הדואר ללא תשלום. במילים אחרות: הציבור מימן את הדואר של נבחרים הציבור. כמובן שזכות יתר זו גררה אחריה ניצול לרעה, ולכן נדרשו חברי הפרלמנט לחתום על המעטפה במו ידם, או להטביע עליו את החותם שלהם.

עכשיו נחזור למעטפה של בלפור. מעטפה זו נשלחה ב-9 בנובמבר 1895, בעת שבלפור כיהן כ-Leader of the House of Commons. במונחים ישראלים זה תפקיד הדומה לשר האחראי לקשר של הממשלה עם הכנסת, אך באנגליה אין זה תואר של שר. בכל מקרה בלפור היה חבר הפרלמנט הבריטי, ולכן חתימתו אפשרה את משלוח המכתב חינם אין כסף. החותמת בצד ימין למעלה, ובה המילים official free, מעידה על כך. מאחר והחתימה העניקה זכות למשלוח חינם היא קשורה באופן הדוק למשלוח הדואר. זוהי דרך נאה להציג את בלפור האיש באמצעות פריט יוצא דופן ונדיר.

תופעה דומה התקיימה, כמובן, גם במדינות נוספות. הקונגרס הקונטיננטלי הראשון של ארצות הברית, אשר התכנס בפילדלפיה בשנת 1774, העניק לחברי הקונגרס (ולבעלי תפקידים אחרים) את הזכות לשלוח ולקבל דואר ללא תשלום. הכוונה הייתה להעניק לאישים אלו את היכולת לתקשר בקלות עם הציבור ולשמוע את דעתו של הציבור. אלא שכרגיל זכות יתר שכזו מולידה גם ניצול לרעה שלה, וכמויות הדואר שנשלח ללא תשלום היו גדולות מאוד. במהלך מלחמת האזרחים האמריקאית הקונגרס אף אישר שימוש בחתימות מודפסות, כדי להקל על חבריו המרבים במשלוח דואר. הבזבז הכספי עורר זעם ציבורי, ובשנת 1873 שונה החוק, והוחמרו ההגבלות על כמות המשלוחים המותרת.

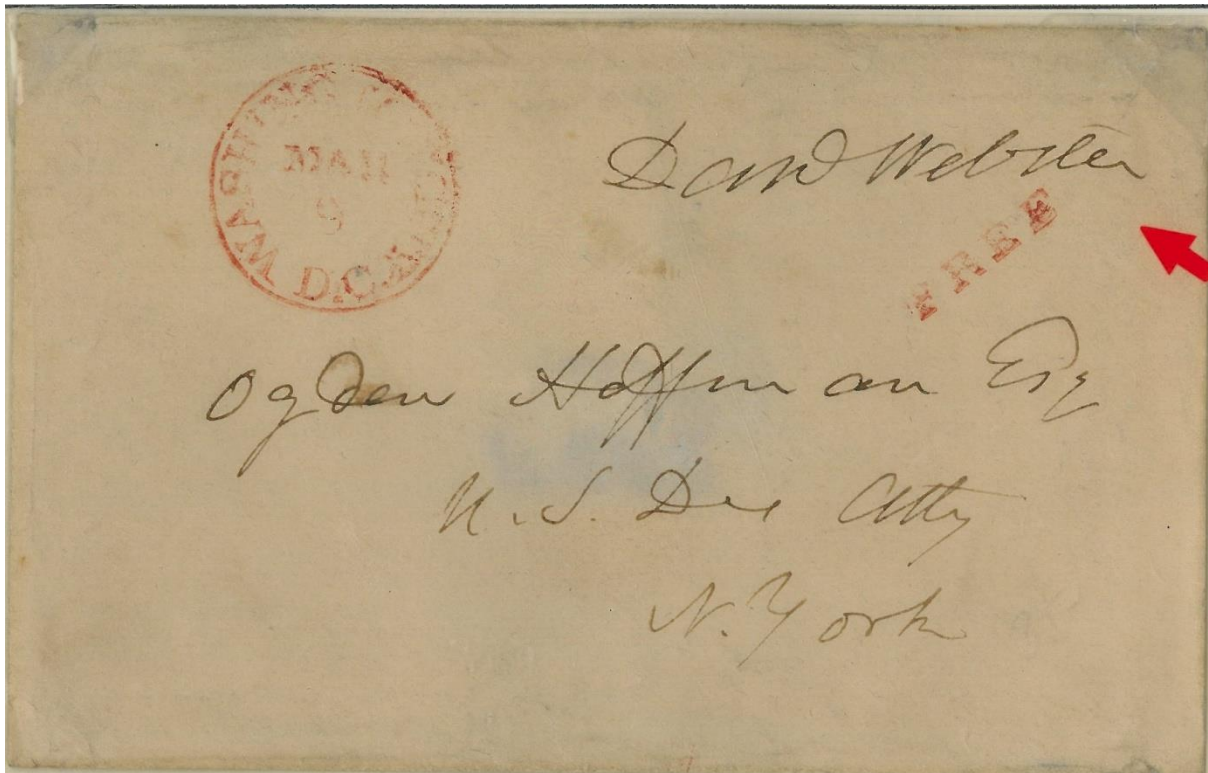
איך כל זה קשור לאוסף שלי? במלחמת ששת הימים החליטה ישראל לעשות את הצעד הראשון באמצעות "מכה אווירית מקדימה". מנהיגינו טענו כי זהו צעד מובהק של הגנה עצמית, ונסמכו על חיבורו של המדינאי האמריקאי **דניאל ובסטר** משנת 1842. חיבור

איל"ת – אגודה ישראלית לבולאות תימאטית בית יואל, נמל ת"א 40, תל-אביב 6350671

זה משמש עד היום ככלי המקובל לבחינת מושגים כגון "הגנה עצמית" ו"התקפת מנע".
מכאן שיש מקום לשלב את ובסטר בעמוד התצוגה שלי.

אלא ששוב נתקלתי באותה בעיה: קיים בול אמריקאי המראה את דיוקנו של ובסטר, אך זהו בול פשוט וזול. לעומת זאת הצלחתי למצוא מעטפה אותה שלח ובסטר בשנת 1843, בעת ששימש כמזכיר המדינה האמריקאי. החותמת היא מושינגטון מתאריך ה-9 במאי (ללא ציון שנה, כמקובל באותה תקופה). בנוסף, הוטבעה על גבי המעטפה חותמת (מסומנת בחץ) ובה המילה free, לציון הפטור מביול. חתימתו של ובסטר נראית מעל לחותמת זו, והיא שהעניקה למעטפה את הפטור מתשלום.

כמו תמיד, שימוש בחתימות בתצוגה בולאית מחייב שיקול דעת ושימוש מאוזן. לא מומלץ להפריז בכמות הפריטים מסוג זה, כשם שאין להפריז בכמות התבלינים בתבשיל. אולם אני משוכנע שתסכימו איתי שבמינון הנכון מעטפות כאלו יוסיפו "פלפל" לכל אוסף ראוי לשמו.

לורנס פישר אוסף בולים בנושא הסכסוך הישראלי – ערבי על הבטיו השונים.
התצוגה שלו "הבית הלאומי היהודי - המאבק שלנו להשרדות" זכתה במדלית
זהב ברמה הבינלאומית. לתגובות: gymtrainer@gmail.com